Pedagoško društvo Vojvodine

Stručni skup – Okrugli sto
“Budi deo rešenja: Moć ili nemoć autoriteta nastavnika danas?”

SVESKA SAŽETAKA

MOĆ ILI NEMOĆ AUTORITETA NASTAVNIKA DANAS?

BUDI DEO REŠENJA

Novi Sad, maj 2022.

Stručni skup- Okrugli sto
„Budi deo rešenja: Moć ili nemoć autoriteta nastavnika danas?”
Pedagoško društvo Vojvodine
SVESKA SAŽETAKA

Izdavač:
Pedagoško društvo Vojvodine

Urednice:
Doc. dr Bojana Perić Prkosovački
Prof. dr Otilia Velišek-Braško
Bojana Trivunović, doktorand

Dizajn:
Marina Jurik, master psiholog

Organizacioni odbor:
Sanja Rista Popić, diplomirani pedagog, predsednik Pedagoškog društva Vojvodine
Prof. dr Otilia Velišek-Braško, pedagog, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, Novi Sad, potpredsednik Pedagoškog društva Vojvodine
Doc. dr Bojana Perić Prkosovački, pedagog, Univerzitet u Novom Sadu, Tehnički fakultet „Mihajlo Pupin“ Zrenjanin i Medicinski fakultet Novi Sad, Medicinska škola „7. april“ Novi Sad
Bojana Trivunović, master pedagog, doktorand i istraživač saradnik, Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet
Doc. dr Bojana Marković, pedagog, Univerzitet Edukons, Učiteljski fakultet i predavač na Nezavisnom Univerzitetu u Banja Luci,
Elvira Stefanović, savetnik spoljnji saradnik ŠU Novi Sad, diplomirani pedagog, OŠ „Petefi Šandor“ Novi Sad
Jasmina Šestak, diplomirani pedagog OŠ „Petefi Šandor“ Doroslovo
Snežana Šćiban, sekretar Pedagoškog društva Vojvodine i diplomirani pedagog PU "Speak Up"
Marina Jurik, master psiholog, nastavnik teorijske predmetne nastave, Medicinska škola „7.april“ Novi Sad

Programski odbor:
Sanja Rista Popić, diplomirani pedagog, predsednik Pedagoškog društva Vojvodine
Prof. dr Otilia Velišek-Braško, pedagog, Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača, Novi Sad, koordinator okruglog stola, potpredsednik Pedagoškog društva Vojvodine
Doc. dr Borka Malčić, pedagog, Univerzitet u Novom Sadu, Filozofski fakultet, Odsek za pedagogiju
Doc. dr Bojana Perić Prkosovački, pedagog, Univerzitet u Novom Sadu, Medicinski fakultet Novi Sad i Tehnički fakultet u Zrenjaninu, Medicinska škola „7. april“ Novi Sad
Elvira Stefanović, savetnik spoljnji saradnik ŠU Novi Sad, diplomirani pedagog, OŠ „Petefi Šandor“ Novi Sad
Doc. dr Bojana Marković, pedagog, Univerzitet Edukons, Učiteljski fakultet i predavač na Nezavisnom Univerzitetu u Banja Luci
Dragica Miražić Nemet, diplomirani psiholog, savetnik spoljnji saradnik ŠU Novi Sad, OŠ „Sonja Marinković“ Novi Sad
Marina Jurik, master psiholog, nastavnik teorijske predmetne nastave, Medicinska škola „7.april“ Novi Sad

SADRŽAJ

SADRŽAJ 3
O Pedagoškom društvu Vojvodine 4
O časopisu "Pedagoška stvarnost" 5
Predgovor 6
O okruglom stolu 7
AGENDA 8
IZLAGANJA 9
PEDAGOŠKI KONCEPT AUTORITETA SAVREMENOG NASTAVNIKA 12
AUTORITET IZ UGLA NASTAVNIKA 14
PODSETIMO SE UNIVERZALNIH LJUDSKIH VREDNOSTI 17
URADI SAM/A - FORMULA ZA GRAĐENJE LIČNOG AUTORITETA 20
SESIJE 23
1. sesija - (SAMO)OSNAŽIVANJE NASTAVNIKA 24
2. sesija - GLAS UČENIKA – KOJE SU MOGUĆNOSTI VEĆE PARTICIPACIJE? 26
3. sesija - KAKO GRADITI DOBAR ODNOS SA RODITELJIMA? 28
4. sesija - KONSTRUKTIVNO REŠAVANJE KONFLIKTA 30
ZAKLJUČCI OKRUGLOG STOLA „MOĆ ILI NEMOĆ AUTORITETA NASTAVNIKA DANAS?" 32
PRILOZI 34

O Pedagoškom društvu Vojvodine

Pedagoško društvo Vojvodine osnovano je 1986. godine u Novom Sadu kao dobrovoljno, strukovno udruženje diplomiranih pedagoga i profesora pedagogije koje deluje na teritoriji Autonomne pokrajine Vojvodine. Svrha osnivanja udruženja je **koordiniranje aktivnosti pedagoga Vojvodine, unapređenje vaspitno-obrazovne prakse i razvoj pedagoške nauke podsticanjem naučnih istraživanja u oblasti pedagogije**.

Misija našeg Društva je **unapređivanje mreže pedagoga i ostalih stručnjaka koji se stručno i naučno bave proučavanjem obrazovanja i vaspitanja, kroz razvoj i povezivanje savremene prakse i nauke.** Vrednosti kojima se rukovodimo u radu su *savremenost, dostupnost i naučna utemeljenost.*

Zadaci Pedagoškog društva Vojvodine su:

- da doprinosi profesionalnom usavršavanju i napredovanju svojih članova, kao i njihovom aktivnom uključivanju u tokove unapređivanja vaspitno-obrazovnog sistema;
- da podstiče naučno-istraživački rad u oblasti obrazovanja i vaspitanja i populariše pedagošku nauku;
- da podstiče i razvija i promoviše izdavačku delatnost u oblasti pedagoške nauke; -da doprinosi podizanju stručnog i naučnog podmlatka u pedagogiji i vrši popularizaciju poziva pedagoga;
- da doprinosi profesionalnom usavršavanju nastavnika, vaspitača i drugih stručnih saradnika i zainteresovanih;
- da proširuje i razvija saradnju sa institucijama i srodnim fakultetima, stručnim društvima kako u Pokrajini Vojvodini tako i u Republici Srbiji,
- da doprinosi rešavanju statusnih i drugih pitanja od značaja za rad svojih članova;
- da stvara uslove da se potrebe za obrazovanjem svih mladih ljudi i odraslih zadovolje,
- radi u interesu očuvanja i zaštite prava na obrazovanje, kao osnovnog ljudskog prava.

Sedište ovog Društva je u Novom Sadu, u ulici Petra Drapšina 8 (na adresi *Visoke škole strukovnih studija za obrazovanje vaspitača*). Sve aktivnosti udruženja možete pratiti na društvenim mrežama facebook , instagram, youtube i sajtu.

Tim Pedagoškog društva Vojvodine

O časopisu “Pedagoška stvarnost”

Od 1960. godine Pedagoško društvo Vojvodine izdaje časopis “*Pedagoška stvarnost*” u cilju unapređivanja, promovisanja, popularizovanja pedagoške nauke i prakse. „Pedagoška stvarnost“ je časopis za školska i kulturno-prosvetna pitanja.

Objavljuju se recenzirani stručni radovi, pregledni članci, izvorni naučni radovi iz oblasti: pedagogije, psihologije, didaktičko-metodičke i nastavne prakse. Radovi se uređuju po strukturi: Pogledi i mišljenja, Vaspitni rad škole, Didaktika i metodike, Predškolsko vaspitanje i obrazovanje, Istorija pedagogije, Prikazi i ocene, iz stranih zemalja i primeri dobre prakse. Autori radova svoje radove treba da prirede prema detaljnim uputstvima uredništva, a radovi se objavljuju na srpskom jeziku i na jezicima nacionalnih manjina, a rezimei radova na engleskom jeziku.

Na osnovu procene Ministarstva za nauku, tehnologije i razvoj Republike Srbije od 2002. godine, časopis „Pedagoška stvarnost“ ima karakter publikacije od posebnog interesa za nauku.

Od 2017. godine časopis izlazi u suizdavaštvu sa *Odsekom za pedagogiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu* i finansijski je podržano od strane *Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine - nacionalne zajednice*. Časopis je dostupan u elektronskom izdanju na stranici http://pedagoskastvarnost.ff.uns.ac.rs/index.php/ps .

Izlazi dva puta godišnje, u junu i decembru. Radovi se prilažu do 01. marta za prvi broj tekuće godine i do 01. septembra za drugi broj tekuće godine.

Doc. dr Bojana Perić Prkosovački,
glavna urednica
Prof. dr Olivera Knežević Florić,
odgovorna urednica

Predgovor

Izazovi savremenog obrazovanja stavljaju **u fokus pitanje autoriteta škole,** te učitelja, nastavnika, kao i ostalih profesionalaca unutar školskog sistema**.** Mnogi stručnjaci vide **krizu autoriteta** kao goruću temu koja znatno utiče na introspekciju nastavnika/učitelja/stručnog saradnika, te **osećaj kompetentnosti, samopouzdanja, stepen izgaranja na poslu i drugo,** a samim tim i na kvalitet nastavnog procesa. Nesumnjivo pogled na lični autoritet značajno „boji“ transakcije unutar dinamičnog sistema kakav je škola i zbog toga se ističe neophodnost rada na ovoj temi.

Od perspektive iz koje prilazimo pojmu autoritet zavisiće način na koji sagledavamo svoju ulogu i doprinosimo ličnom osećaju moći odnosno nemoći u svojoj profesionalnoj ulozi. Pozicija gde na autoritet gledamo isključivo iz perspektive da nam je on nužno dat iz pozicije koju imamo u školskom sistemu, te kao takav „nametnut“, može doprineti da ovu aktuelnu, savremenu krizu ne prevladamo uspešno, nasuprot tome ukoliko na autoritet gledamo iz perspektive gde se on razvija i menja unutar dinamičnih procesa i odnosa sa drugim akterima u školskom sistemu (učenicima, roditeljima/starateljima, kolegama), naša perspektiva doprineće efikasnijoj adaptaciji na pomenute izazove.

Zašto se autoritet ne podrazumeva? U čemu je „ključ“ autoriteta? Kako gradimo autoritet? Koje su veštine važne? Kako se autoritet menja? Kako se možemo (samo)osnažiti?

Marina Jurik

master psiholog, nastavnik teorijske predmetne nastave

O okruglom stolu

Stručni skup na temu "Budi deo rešenja: Moć ili nemoć autoriteta nastavnika danas?" je akreditovan od strane Pedagoškog zavoda Vojvodine (broj rešenja: 343/1, 31.03.2022.), kao oblik stručnog usavršavanja, u formi okruglog stola.

Cilj okruglog stola je usmeren na (samo)osnaživanje učitelja, nastavnika, stručnih saradnika kroz konkretne tehnike i alate, razvijanje veština koje će doprineti građenju autoriteta koji će se efikasno nositi sa izazovima savremenog obrazovanja, građenju kvalitetnijih odnosa sa svim akterima unutar školske sredine (učenicima, roditeljima/starateljima, kolegama).

Okrugli sto je namenjen svim nastavnicima razredne, predmetne nastave u osnovnim i u srednjim školama, kako u gimnazijama tako i u stručnim školama, kao i stručnim saradnicima u školama i direktorima na različitim nivoima obrazovanja.

AGENDA

Vreme	Tema	Vrsta aktivnosti	Nosilac
13:00-13:30	Pozdravna reč “Pričam ti priču “	Otvaranje okruglog stola Uvodno izlaganje	Sanja Rista Popić Doc. dr Bojana Perić Prkosovački
13:30-15:00	Šta znači biti autoritet? Čija je odgovornost građenje odnosa? Kako vidimo učenika danas? (Slika o učeniku) Kako komuniciramo, pa konflikt? Značaja građenja odnosa sa učenicima.	Plenarni deo	**Moderator:** Prof. dr Otilia Velišek-Braško **Izlagači:** Doc. dr Borka Malčić Marijana Milutin Ivana Groško Bojana Krstić Marković
15:30-16:30	(Samo)osnaživanje nastavnika - tehnike i alati Glas učenika - koje su mogućnosti veće participacije? Kako graditi dobar odnos sa roditeljima? Konstruktivno rešavanje konflikata	Sesije	**Moderatori:** Elvira Stefanović Doc. dr Bojana Perić Prkosovački Snežana Šćiban Doc dr. Bojana Marković Sanja Rista Popić Prof. dr Otilia Velišek-Braško Marina Jurik
16:30-17:00	Zaključci okruglog stola	Prezentacija	**Moderatori sesija izveštavaju**

IZLAGANJA

Bojana Perić Prkosovački
doktor metodike nastave
docent na Medicinskom fakultetu i Tehničkom fakultetu Univerziteta u Novom Sadu
stručni saradnik pedagog u Medicinskoj školi "7.april" Novi Sad

PEŠAČKI PRELAZ

Storytelling

Bila sam učenica jedne fine gradske škole. Imala sam sliku da je gradska i fina jer sam na testiranje za polazak u školu išla u manju školu, u manjem gradu. Tamo smo se svi poznavali dok je ova škola bila velika i gradska. U mojim očima, te škole su se razlikovale poput jezera i okeana.

Majka je imala tremu pred moj polazak u školu. I danas ume da kaže kako, čim bi došla sa posla, sve je ostavljala i sedala da radi sa mnom. Važno joj je bilo da se dobro uklopim, da postignem sve što su ostala deca znala, dok ja možda nisam.

Svoju učiteljicu pamtim kao nasmejanu i lepu, sa uvek namazanim noktima od kojih je najmanji podsećao na pilulu. Puno je pričala sa nama. Nemam nijedno sećanje svoje učiteljice kada ona ćuti, osim možda na časovima likovnog. Tada je na našim časovima bila radna tišina. Svako je crtao svoj crtež, a učiteljica nas je obilazila i sa svakim šaputala o nečemu. Sećam se da, kada bi prilazila meni, bila sam sva uzbuđena, želela sam da učiteljica dođe do mene i da joj pokažem svoj rad. Želela sam da me pohvali, što je ona uvek i činila, a zatim me obasjala novim idejama posle kojih sam se još predanije vraćala svom crtežu. Jednom sam nacrtala ringišpil. Nisam sigurna da li je tema bila „Igra" ili „Cirkus", ali ono što pamtim jeste da je učiteljica bila oduševljena mojim crtežom. Pohvalila me je, podigla crtež i pokazala moj rad svima u odeljenju. U tom trenutku je ušla i učiteljica susednog odeljenja, a moja učiteljica je moj rad pokazala i njoj. Znam (i danas pamtim) da mi je rekla da je dobar rad jer ima puno detalja, da sam koristila puno boja i da je moj crtež „živ".

Jednog dana u 4. razredu ušla je vidno uznemirena u učionicu. To nije bio čest slučaj, jer moja učiteljica nije bila ljuta učiteljica. Ne pamtim da je ikada imala ljuti izraz ili stav. Ali, znali smo kad nešto nije bilo dobro, kada smo bili nemirni ili kada je neko nešto uradio što nije dobro. Tog dana sam zapamtila da ne smem da prelazim put van pešačkog prelaza. Iako sam to znala i ranije, njena priča o dečaku koga je mogao da udari auto jer je prelazio put van

pešačkog prelaza bila je toliko slikovita da sam zapamtila zauvek njene reči: „ako vas vidim da prelazite put van pešačkog prelaza a da se nalazite na manje od 100m od pešačkog prelaza, dobićete odmah 1 iz tehničkog!“ I dan danas merim koliko mi je udaljen pešački prelaz.

Danas radim kao pedagog u srednjoj školi. Volim školu i uživam u njoj. Moje dete kaže da njegova mama najviše voli da pravi plakate i da uči. Deo mog posla je prijem novih đaka. Volim da budem domaćin na otvorenim vratima, da budem prisutna na upisu i upoznajem se sa roditeljima i budućim đacima. Svi koji upišu našu školu, oni su od tog momenta naši đaci. Moramo (ali mi želimo) da se bavimo njima.

Svake godine dolaze nam drugačija deca. Kolege umeju da kažu - „Kakva je ova nova generacija, posebno posle korone, ništa ne znaju, ni da sede u klupama, ni da poštuju red, ni da poštuju odrasle... Nisu zainteresovani, moram da ih vodim za ruku da bi nešto uradili. Ništa ih ne zanima. Obavezno se, u sred tog monologa, trgnu i kažu: „Dobro ima i dobre dece. Ne mogu da grešim dušu. Uglavnom su to ova deca sa sela. Oni su navikli da budu vredni. A… svi drže telefon 24 sata u rukama. Kada nekog pozovem i potrebno mi je da ga čujem, redovno mi se ne javi!“ Za šta koriste đaci mobilne telefone?

Desila se jedna neprijatna situacija, nažalost, ne i jedina. Učenik je snimio nastavnika na času i postavio snimak na internet. U javnosti su se pojavila pitanja: „Kako je to mogao? Kako mu je samo palo na pamet? Kako je smeo?“ Mene interesuje – Zašto? Zašto je učenik snimio nastavnika i postavio taj snimak na internet?

Prvo, sme to da uradi. Ima hrabrosti. Dovoljno je slobodne volje da to uradi. Lascivan. Verovatno misli kako će to biti zabavan sadržaj koji će poslužiti kao mamac za nove pratioce. Ili možda, želi da naudi nastavniku? Želi da prikaže da nisu samo učenici ti koji na času sede i gledaju u telefon. Želi da ga obruka.

Ali, ko je taj nastavnik? To je ono što ne znamo, jer sve što vidimo jeste snimak nastavnika kako sedi za katedrom i drži telefon u ruci jednako kao i ostali đaci u odeljenju. Ugled, dostojanstvo, moć i vlast su pojmovi koji su u osnovi reči autoritet. Neki autori kažu da je autoritet oblik moći koji je legitiman. Još se može pročitati da je autoritet razlika onih koji uživaju poštovanje i onih kojih ne uživaju poštovanje. Možemo da imamo moć ali ne i poštovanje. Skoro sam pričala sa koleginicom kada mi se obratila nakon nastave. Bila je vidno uznemirena. Kroz nekoliko situacija sa časa, prepričavajući, zaključila je da učenici više ne slušaju odrasle.

Poslušnost. Prošlo je vreme kada je poslušnost bila uslov za odrastanje i zrelost. Učenici osete tuđe poštovanje, i poštuju one koji poštuju njih. Znaju đaci da vrate dobre vibracije. Moja učiteljica je verovala u mene i svakog ponaosob učenika u odeljenju. Ona je

podsticala ono najbolje u nama čak i onda kada je sve suprotno izlazi na videlo. Kao da nismo imali izbora nego da na poštovanje odgovorimo poštovanjem. Nesvesno smo osećali njenu posvećenost, autoritet nije bio njen protivnik, već saveznik na putu odrastanja.

posvećeno učiteljici Dragici Nićetić

Borka Malčić

doktor pedagoških nauka

docent na Odseku za pedagogiju

Filozofski fakultet - Univerzitet u Novom Sadu

PEDAGOŠKI KONCEPT AUTORITETA SAVREMENOG NASTAVNIKA

Sažetak

Autoritet je važan pojam u vaspitno-obrazovnim sistemima u svim vremenima i društvenim kontekstima. Savremenu školu i današnje okolnosti karakterišu brojne promene, a jedna od njih je i uloga nastavnika i učenika tokom vaspitno-obrazovnog procesa, ali i nastavnog procesa u školskom okruženju. U prošlosti su centralno mesto u obrazovnom sistemu zauzimali nastavnik i nastavni sadržaj, a danas se u pedagoškoj literaturi naglašava autonomija učenika, i razvoj njegovih kompetencija i potencijala. Da bi se ostvario ovako postavljen cilj, nastavnik treba da bude fleksibilan organizator, facilitator, animator i izvor sigurnosti i poverenja, što sve češće dovodi do krize njegovog autoriteta. Zato je već duže vreme aktuelno pitanje: koja su savremena obeležja autoriteta u pedagoškom kontekstu i da li autoritet uopšte ima svoje mesto u savremenoj školi?

Osnovno shvatanje same reči autoritet (lat. *auctoritas*) znači moć, vlast, dostojanstvo i podrazumeva osobu ili instituciju koja ima znatan uticaj i uživa opšti ugled i poštovanje u društvu, a čiji stavovi i mišljenje se smatraju merodavnim. Savremena pedagoška literatura autoritet ne dovodi u vezu sa moći, već je to kompleksan skup društvenih odnosa u školi i odeljenju, a izražava se različitim interakcijama između učenika i nastavnika. Postoje različiti pristupi u pedagoškom konceptu shvatanja pojma autoriteta nastavnika. Najčešće je to podela na tradicionalni pristup, progresivni pristup i pristup relacijskog autoriteta (autoriteta odnosa). U tradicionalnim pedagoškim idejama o autoritetu, nastavnik je u središtu obrazovnog procesa, a autoritet je stekao stečenim znanjem i pozicijom na kojoj se nalazi. Progresivni pristup u središte stavlja učenika i poučavanje, razvijanje kritičkog mišljenja i autoritet se smatra štetnim za učenike jer je nemoralan i smanjuje autonomnost učenika. Ovakav pristup zastupa stanovište da autoritet treba da se deli sa učenicima kako bi se oni osnažili. Treći pristup smatra pogrešnim prva dva, zbog činjenice da se autoritet u njima daje ili oduzima, poseduje ili odbacuje i zastupnici ovog koncepta razumeju autoritet kao vrstu odnosa koji se stvara između nastavnika i učenika i nazivaju ga relacijski autoritet. U ovakvom odnosu svako je svestan svoje uloge i niko nema potpunu dominaciju.

Za razumevanje autoriteta savremenog nastavnika, važno je da razlikujemo četiri temelja legitimnosti iz kojih proizilaze i tipovi autoriteta u nastavničkoj profesiji. To su: pravno racionalni autoritet – legitimnost stečena na osnovu pravila i zakona; tradicionalni autoritet – na osnovu formalne uloge i pozicije koju nastavnik ima; harizmatični autoritet - legitimnost na osnovu predanog rada i zadovoljavanja učeničkih potreba i interesa i na kraju stručni ili profesionalni autoritet – stečen na osnovu visoke stručnosti nastavnika, temelji se na predmetnom znanju i pedagoškom umeću nastavnika.

Analizom literature možemo da zaključimo da nastavnički autoritet nastaje nesumnjivo kao posledica interakcije nastavnika i učenika. Kao komponente ovog odnosa izdvajaju se: poučavanje i nastavnički stil poučavanja; rukovođenje razredom i socijalno-emocionalni odnos između nastavnika i učenika. Pored ovih, postoje još brojni faktori koji eksplicitno ili pak skriveno deluju na formiranje stava koji će učenici imati prema nastavnicima i oni su svakako predmet interesovanja kako teoretičara tako i praktičara iz ove oblasti.

Iako društveno okruženje pripisuje autoritet nastavnicima na osnovu njihovog znanja i uloge koju imaju, u praksi on time nije apriori obezbeđen. U školskom okruženju danas je ključan odnos koji nastavnici grade sa učenicima. Ukoliko taj odnos karakterišu sigurnost, poštovanje, poverenje, empatija, briga i ljubav sa jedne strane i predmetno znanje sa druge strane, nastavnik je na pravom putu izgradnje „zdravog“ autoriteta u školskom okruženju. Možemo konstatovati da bi pedagoški koncept autoriteta savremenog nastavnika predstavljao konstrukciju koja nastaje kao rezultat raznovrsnih socijalnih interakcija između učenika i nastavnika, a preduslovi su osobine ličnosti nastavnika i njegove profesionalne kompetencije.

Ključne reči: autoritet, relacijski odnos, nastavnik, učenik.

Korišćena literatura:

Krešić, M., Zelenika, T., & Vekić, T. (2020). Stavovi studenata pedagogije o autoritetu nastavnika. *Acta ladertina, 17*(1), 49-64.

Pace, J.L. & Hemmings, A. (2006). Understanding Classroom Authority as a Social Construction. In: Pace, J.L. & Hemming, A. (ed.): *Classroom Authority: Theory, Research and Practice*. New York and London: Routledge.

Šimić Šašić, S. (2011). Interakcija nastavnik-učenik: Teorije i mjerenje. *Psihologijske teme, 20*(2), 233-260.

Marijana Milutin

nastavnik biologije - hemije

savetnik spoljnji saradnik ŠU Novi Sad

OŠ “Jovan Popović Susek; OŠ “Milica Stojadinović Srpkinja” Vrdnik; OŠ “Dušan Radović” Novi Sad

AUTORITET IZ UGLA NASTAVNIKA

Rezultati istraživanja

Sažetak

Od nastavnika danas se očekuje da uspešno vodi nastavni proces, da poseduje temeljno znanje o predmetu koji predaje kao i da ima visoke pedagoške kompetencije i kvalitetan odnos sa svojim učenicima. Za ispunjenje tih očekivanja, autoritet se smatra ključnim aspektom svakog uspešnog nastavnika. Po definiciji, autoritet predstavlja priznati ili nametnuti ugled ili uticaj od strane neke osobe ili institucije. Zanimalo me je kakvi su stavovi nastavnika u pogledu autoriteta. U tu svrhu, sprovela sam istraživanje u kome je učestvovao 131 nastavnik iz 24 (pretežno osnovne) škole sa teritorije Južnobačkog i Sremskog okruga. Cilj istraživanja je bio ispitati stavove nastavnika o autoritetu i njihovo promišljanje o značaju, odgovornosti i načinu građenja autoriteta. Istraživanje je realizovano putem Google upitnika.

Anketirani nastavnici su istakli u svojim odgovorima da se autoritet nastavnika temelji na osobinama ličnosti (doslednost, karakternost, pravednost...), na znanju o predmetu i kompetencijama za podučavanje kao i na odnosu sa učenicima (međusobnom poštovanju, razumevanju, saradnji...). Kao ključne reči za građenje autoriteta istakli su: uzajamno poštovanje, jasni ciljevi, međusobno poverenje, otvorenost, iskrenu komunikaciju, doslednost, saradnju, što je u skladu sa savetima pedagoške literature po kojima je izgradnja autoriteta zasnovana na pretpostavkama da:

1. dete nije samo pasivni primalac uticaja, znanja i iskustva odraslih, već i neko ko svojim potrebama, interesima i razvojnim kompetencijama učestvuje u sredini i menja je;
2. odnos nastavnik-učenik je partnerski odnos u kome i jedna i druga strana mogu da doprinose znanjem i iskustvom;
3. formulisati od početka zajednička pravila za rad u učionici kojih će se svi pridržavati;
4. komunicirati tako da obe strane slušaju i uvažavaju jedna drugu;

5. imati svest o najboljem interesu deteta, znati zbog čega želimo da deca nešto rade odnosno nauče.

Anketirani nastavnici smatraju da je odgovornost za građenje uspešnog odnosa nastavnik - učenik i na nastavniku i na učeniku, ali da je ipak daleko veća odgovornost na nastavniku (2/3 odgovora). 90% anketiranih nastavnika smatra da svaki učenik ima posebne talente koje treba otkriti i istražiti kao i da je izuzetno bitno objasniti zašto se nešto zahteva od njega. Na tvrdnje da „kazna vređa dostojanstvo učenika" i da „pravila sputavaju dečiji slobodan duh", velika većina nastavnika se nikako ili uglavnom ne slaže. Međutim, više od polovine anketiranih nastavnika se potpuno ili uglavnom slaže sa tvrdnjama da „učenike treba razumeti, a ne disciplinovati" i da „nije u redu biti ljut na učenika". Ako većina nastavnika smatra da pravila moraju da postoje, a opet više od polovine nastavnika smatra da učenike treba razumeti, a ne disciplinovati, postavlja se pitanje na koji se način obezbeđuje primena i poštovanje pravila? Pitanje je i našeg individualnog doživljaja termina „disciplinovanje". Za nekog je to uvođenje „strahovlade" na času, ali imamo i definiciju po kojoj je to praktikovanje brige i poštovanja prema drugima i prema sebi. Iskustvo iz prakse ukazuje da je autoritet nastavnika najčešće zasnovan ili na „strahu" ili na „poštovanju i međusobnom uvažavanju". Autoritet zasnovan na strahu najčešće ima za posledicu:

- razvoj spoljašnje motivacije
- pasivnost i kontrolu deteta
- umanjuje šansu za razvoj samostalnosti, kritičnosti i odgovornosti kod deteta.

Autoritet zasnovan na poštovanju i međusobnom uvažavanju ima za posledicu:

- razvoj unutrašnje motivacije
- aktivnost deteta i kontrolu uslova i sredine u kojima dete uči
- razvija radoznalost deteta, kreativnost i samodisciplinu.

Naučiti učenike kako da uče i razviju neophodne veštine za 21. vek (kritičko razmišljanje, kreativnost, kolaboracija, komunikacija) je osnovni cilj nastavničkog poziva, a da bi se on ostvario, upravo je potrebna uspešna izgradnja kvalitetnog odnosa nastavnik-učenik gde autoritet nastavnika ima ključnu ulogu. Iz ličnog iskustva, uspešan odnos se najbolje gradi otvaranjem prostora za participaciju tj. slušanjem i uvažavanjem onoga što dolazi od dece; npr. u planiranju projektnih aktivnosti, poći od interesovanja i potreba deteta, kreirati okruženje u kome učenici mogu da komentarišu, predlažu, sami pripreme neki materijal za čas. Prilikom ocenjivanja, pružiti priliku detetu da (samo)proceni svoje znanje,

uvažiti njegovo mišljenje i biti objektivan. Deci treba pokazati da su važni, da ako ne znaju hemiju ili ne čitaju uvek lektiru, možda ipak znaju crtati ili napraviti nešto sopstvenim rukama, a onda im otvoriti prostor za kreativnost, da se svako bar na jedan dan oseti vrednim i uspešnim.

Ključne reči: autoritet, izgradnja odnosa, međusobno poštovanje.

Korišćena literatura:

Humphreys, T. (1998). *A Different Kind of Discipline*. Dublin: Gill & MacMillan.

Vranješević, J. (2005). Participacija učenika i autoritet nastavnika. *Inovacije u nastavi*, XVIII, 83-91.

Ivana Groško

nastavnik razredne nastave - OŠ „Sonja Marinković“ Novi Sad

savetnik spoljnji saradnik ŠU Novi Sad

PODSETIMO SE UNIVERZALNIH LJUDSKIH VREDNOSTI

Dvadeset i sedam godina radim kao učiteljica. Spremajući se i razmišljajući o temi autoriteta, interesovalo me je šta moji učenici/e, deca koja imaju devet ili deset godina misle na tu temu. Učenicima sam postavila dva pitanja: Šta je autoritet? Koje osobine bi trebalo da ima osoba koja je za vas autoritet? „Trećaci” smatraju da je autoritet „osoba kojoj se divimo, koju volimo, osoba na koju se ugledamo, može ponekad da bude tvoj idol, uglavnom težimo da budemo kao ta osoba i potajno se tome nadamo”. Osoba koja je autoritet, po mišljenju devetogodišnjaka bi trebalo da bude dobra, da ima osećanja, pogotovo saosećanja, da ne bude ni previše stroga, ni previše blaga, već nešto u sredini, da više hvali, da bude nežna i brižna i da nas ceni, da zna da uteši i da nam bude kao pobratim, da bude dobar primer (da to što traži od nas i sam/a radi), da uvek pomogne i da sa voljom sve radi. Poželjno bi bilo da osoba bude zabavna, duhovita i zanimljiva, puna ljubavi, požrtvovanosti, da u svim osobinama bude umerena i staložena tj. obuzdana, malo fina, malo hrabra, uglavnom fina u komunikaciji.

Zadivljena sam s kojom lakoćom deca uočavaju suštinu pojava oko sebe. Slažem se sa njihovim mišljenjem. Kao odrasla osoba na njihov poduži spisak imam da dodam jedino da je za mene autoritet kada osoba ima jasan sistem vrednovanja, ima svoj stav i argumente koji idu uz to i možda najvažnije, živi i reaguje u skladu sa tim. Sigurno je da se može pokrenuti i pitanje stručnosti autoriteta, što bi se pretpostavljam, našlo na dečijem spisku, da su ispitanici bili starijeg školskog uzrasta.

Šta može da <u>pomogne</u> u građenju autoriteta	**Šta može da <u>odmogne</u> u građenju autoriteta**
• Generalno pomaže u životu kada smo načisto sami sa sobom tj. kada smo svesni sebe i živimo lepo sa svim svojim vrlinama, manama, temperamentom, karakterom…	• Ograničeno vreme
• Da se upoznajemo sve više i više; biti dobar posmatrač; osluškivati učenike,	• Biti usmeren na usvajanje sadržaja, ne reagovati na neodmerene reakcije i

roditelje...	uvredljive poruke
• Da nam je stalo jedno do drugih; da se trudimo; obe strane ulažu energiju	• Radimo sa svakom generacijom isto (isti nastavni listići, isti zadaci…)
• Da polazimo od toga šta su odlike današnjeg deteta (od dečijih interesovanja, potreba, uzrasta…)	• Ako ne pratimo dečija raspoloženja, događanja, interesovanja…

Tabela 1. Građenje autoriteta

Dete 21. veka je naviklo na animatore i rekreatore, naviklo je da mu odrasla osoba osmišljava aktivnosti. Ono čeka da mu se kaže šta da uradi. Kod kuće bi to zvučalo: namesti krevet, pospremaj sobu, idi uradi domaći... U školi to zvuči, podeli blokove, izvadi jedan papir, potpiši se, okreni stranu... Kada se pred dete stavi zadatak koji podrazumeva trud i angažovanje duži od dve minute, ono odustaje. Za dete današnjice izuzetno frustrirajuće situacije su vezivanje pertli, stavljanje spajalice na papir, korišćenje makaza, čekanje, odlaganje svoje potrebe i slično. Koncentracija i pažnja školskog deteta traje svega nekoliko minuta. Nešto što se u bližoj prošlosti podrazumevalo, danas se uči.

Svi se nalazimo u jednom stanju apsurda, manje vremena provodimo sa sopstvenom decom, očekivano bi bilo da se zbog toga deca više oslanjaju na svoje kapacitete, da su samostalnija, ali se dešava upravo suprotno. Današnjem detetu su dostupniji sadržaji, očekivano bi bilo da je dete današnjice zainteresovanije, radoznalije…ipak nije. Dete ima veći izbor igračaka, školskog pribora i slično. Trebalo bi da je dete zadovoljnije i zahvalnije za sve što može da ima i ima, ali često u praksi, u najvećem broju slučajeva, nije tako. Danas postoje različiti vidovi komunikacije - društvene mreže, telefoni, kompjuteri, aplikacije za komunikaciju…ali rezultat nije dete sa visokim komunikacionim veštinama. Baš se suprotno dešava. Izuzetno je zahtevno pokrenuti učenike na komunikaciju. Ipak, nije sve tako crno…

Dete prošlog veka, dete sadašnjeg veka, verujem i svakog narednog veka, je ono koje voli životinje, voli da mu se pročita bajka ili priča, voli zagrljaj, originalnu čestitku za rođendan, voli da se igra, voli pohvalu, lepu reč, jasna očekivanja, dogovaranja, rad u timu ili grupi, voli prirodu, želi da bude uspešno, prihvaćeno, podržano. Voli da bude u pokretu, da ispituje, isprobava, da konstruiše, da stvara. Voli da priča i pouči nekog o onome što zna iz ličnog iskustva, voli anegdote, neobične pojave, neočekivane zaključke u ogledima i eksperimentima. Voli da se smeje i da se zabavlja. Voli pesmu i ples. Voli da bude aktivno. Upravo to što deca vole su univerzalne ljudske vrednosti.

Ukoliko se vratimo njima, olakšaćemo sebi i svojoj deci/ učenicima život. Ako nastava nudi većinu tih vrednosti, učenici i nastavnik će biti zadovoljni, na časovima će se dešavati učenje koje će pratiti prijatna osećanja. Najveća motivacija je kada dete oslanjajući se na svoje sposobnosti, savlada novu veštinu. Nema većeg podsticaja u razvoju od onog kada dete uspe samostalno da uradi neki radnju, zadatak i slično. Danas se pokloni drugačije pakuju, sluša se drugačija muzika, ali su i dalje najvrednije stvari one koje su besplatne (miran san, ljubav, bezbrižnost, siguran zagrljaj, poljubac drage osobe, priča sa bliskom osobom, lepi trenuci i uspomene…).

Kada su jednog hodočasnika pitali, kako izdržava bos da pešači toliko velike udaljenosti i zapitali se šta mu daje snagu i motivaciju da izdrži do cilja, on im je odgovorio da zapravo uopšte ne razmišlja o bolu koje njegovo stopalo oseća kada gazi kamenčiće, već je skoncentrisan na ono što dolazi posle toga – divan, opuštajući osećaj dok diže nogu. Možda nije loša ideja, da i mi svi budemo usmereni, ne toliko na ono što dete ne može, a nekad je moglo, već na ono što dete sadašnjice može i šta ga sada krasi.

Ključne reči: autoritet, sistem vrednosti, deca 21. veka.

Korišćena literatura:

Walsh K.B. (2003). *Stvaranje sredine za učenje usmerene na dete*. Beograd: CIP.

Walsh K.B. (2003). *Kreiranje vaspitno-obrazovnog procesa u kome dete ima centralnu ulogu*. Beograd: CIP.

Steele J.L., Meredith K.S., Temple C. & Walter S. (2002). *A framework for critical thinking across the curriculum - guidebook*. New York: IRA. Dostupno na https://cupdf.com/document/-55cf9afe550346d033a4517c.html?page=1

Bojana Krstić Marković
psihoterapeut i socijalni radnik
Centar za lični razvoj i negu mentalnog zdravlja "Korak po Korak" Beograd

URADI SAM/A - FORMULA ZA GRAĐENJE LIČNOG AUTORITETA

Sažetak

Shvatanje autoriteta je široko i tokom vremena je doživelo promene od statusnog, koji stičemo pozicijom koju imamo u društvu ili kolektivu, do neformalnog, koji stičemo različitim kvalitetima i ponašanjima. Promena je nešto čega se često plašimo ili blago strepimo. Promena je nepoznato i neizvesno. Kad je tako, često ćemo se držati poznatog iako to više ne služi našoj svrsi. To će značiti da ćemo primenjivati ista pravila ponašanja za dete i kad je u osnovnoškolskom uzrastu i kad je adolescent, primenjivaćemo ista pravila kad radimo iz kancelarije, i kad radimo onlajn - od kuće... Dobijamo sigurnost i izvesnost, ali često gubimo naš cilj zbog straha od nepoznatog, pa se tinejdžer povuče iz odnosa, zaposleni smanji produktivnost, a mi ostajemo preplavljeni doživljajem bespomoćnosti.

Ovim tekstom želim da pozdravim promenu i da podržim „krizu autoriteta“ u školstvu. Kriza, u ovom kontekstu, znači svest da stari modeli ne funkcionišu i da ih treba prilagoditi, redefinisati. Ova spoznaja jeste, zapravo, prvi korak u promeni od bespomoćnosti koja nas preplavljuje kada iznova radimo nešto što ne daje rezultate ka aktivnom učestvovanju i odgovornom upravljanju odnosima, odeljenjem, svojim poslom generalno. Ovom spoznajom prelazimo iz stanja preplavljenosti u stanje aktivnog kreiranja, odgovornosti i donošenja odluka.

U sledećim redovima, predložiću „formulu“ za prelazak od spoznaje do promene ponašanja i kvaliteta odnosa. Moj je predlog da uvek, pre nego što krenemo korak napred, zastanemo i napravimo jedan korak u nazad. U ovom slučaju to znači, da pre nego što izađemo u razred, u radni kolektiv, napravimo jedno fino podešavanje sebe. Gandi je rekao da moramo biti promena koju želimo videti u svetu, tako da ja predlažem da počnemo sa sređivanjem svog dvorišta, kroz razvoj sopstvene emocionalne inteligencije. Kada se osećamo sigurno i stabilno na svojim nogama, moći ćemo i da vršimo uticaj u svojoj okolini i na taj način menjamo okolinu, a time i redefinišemo autoritet i kvalitet odnosa koji imamo u učionici. Emocionalna inteligencija je vrlo praktična, primenjiva i korisna alatka, čije je jačanje neophodno za građenje ličnog autoriteta. Osnovna „formula“ za lični razvoj se

oslanjanja na 4 stuba emocionalne inteligencije i pomaže nam da se drugačije pozicioniramo i kreiramo odnose u učionici (i životu).

Samospoznaja je prvi stub i prvi saveznik u građenju autoriteta i vršenju uticaja. Ona znači da prepoznamo naša osećanja, razmišljanja i ponašanje. Znači da smo svesni koje situacije i osobe u nama bude kakve reakcije.. Znači da imamo svest o tome da nam je konflikt neprijatnost koju izbegavamo dokle god možemo ili je razrešavamo brzo i impulsivno kako bi je se što pre otarasili. Samospoznaja je prva tačka preuzimanja svog dela odgovornosti za odnose koje kreiramo jer spoznajom sebe stičemo uslov da razumemo i promenimo svoja osećanja, misli i ponašanja.

Upravljanje osećanjima je drugi stub do kog dolazimo na ovom putovanju promene. Kada smo razumeli da smo uznemireni, anksiozni i imamo tendenciju da se povučemo iz neprijatnosti koju konflikt nosi, tu je novo mesto na kom treba da zastanemo. Mi imamo sposobnost da vidimo događaj, razmislimo i odlučimo šta ćemo da uradimo. Ovo je momenat kad se vraćamo i promišljamo o tome zašto smo se uznemirili. Tada naše nemire detektivno ispitujemo ne bi li došli do realnog razumevanja situacije i sebe. Kad shvatimo koje uverenje upravlja našim impulsivnim ili dobro naučenim (više decenija ponavljanim) ponašanjima, imamo priliku da ga preispitamo i promenimo.

Razumevanje konteksta i drugih ljudi je sledeći faktor koji utiče na to kako se pozicioniramo i na koji način gradimo naš autoritet. Često u komunikaciji polazimo od sebe, a ovaj „alat“ kaže da pođemo od drugog, da se stavimo u njegove cipele, da budemo radoznali i empatični, da imamo u vidu okolnosti u kojima se nalazimo i različitost osobe i osoba koje stoje preko puta nas. Podsećam da razumevanje nije isto što i opravdavanje i pristajanje na vrednosti druge osobe.

Upravljanje odnosima je finalna tačka na ovom putovanju promene i redefinisanja svog statusa u učionici, jer tek razumevanjem sebe i svojih osećanja i razumevanjem druge osobe mi pravimo priliku da učestvujemo u odnosu jasnije i odgovornije. Tada možemo da upravljamo odnosom i da ga usmeravamo zajedno sa tom osobom ili osobama. Zapravo uviđamo da promenu tuđeg ponašanja postižemo promenom sopstvenog ponašanja.

Primenom ova četiri stuba mi povećavamo svoju ličnu moć i svoj lični autoritet u različitim situacijama. Svesniji smo sebe i drugih, ali i cilja koji želimo da postignemo, bilo da je reč o kulturi koju razvijamo u učionici ili o razrešenju konkretnog konflikta. Poznavanjem sebe i verom da možemo različite situacije da obuhvatimo i rešimo, radije samouvereno izlazimo iz zone komfora, a kao rezultat toga otvaramo priliku za drugačije građenje odnosa. Ukoliko smo doneli odluku da kreiramo svoj autoritet i ako uz sebe imamo

oruđe kao što su samospoznaja, upravljanje osećanjima, razumevanje konteksta i svest o mogućnost upravljanja odnosima, onda naša svakodnevnica u učionici i van nje izgleda drugačije.

Radom na sebi i razvoju lične emocionalne inteligencije menjamo način učestvovanja u odnosima. Pomeramo se iz bespomoćnosti. Nismo reaktivni i ne čekamo da nam se dese različite situacije pa da reagujemo kako nas „voda nosi“, nego aktivno učestvujemo u odnosima i sopstvenom životu, uspostavljajući svoj lični autoritet na osnovu ličnih kvaliteta i ponašanja.

Ključne reči: emocionalna inteligencija, autoritet, promena, vršenje uticaja, lična odgovornost.

Korišćena literatura:

Goleman, D. (2020). *Emocionalna inteligencija*. Beograd: Geopoetika.

Jawaharlal, M. (2016). *Becoming a better teacher - TED Talks*. Dostupno na: https://www.youtube.com/watch?v=fdZkmbY0HB0&ab_channel=TEDxTalks

Terronez, A. (2017). *What makes a good teacher great? - TED Talks*. Dostupno na: https://www.youtube.com/watch?v=vrU6YJle6Q4

SESIJE

1. sesija
(SAMO)OSNAŽIVANJE NASTAVNIKA
Moderator: Doc. dr Bojana Marković
MOĆ ILI NEMOĆ AUTORITETA NASTAVNIKA DANAS?
ŠTA?
ŠTA MOŽE DA NAS OSNAŽI?
ŠTA SU POKAZATELJI OSNAŽIVANJA?
KAKO I KADA?
NA KOJI NAČIN REALIZOVATI OSNAŽIVANJE?
KO?
KO MOŽE BITI PODRŠKA U OSNAŽIVANJU?

1. sesija - (SAMO)OSNAŽIVANJE NASTAVNIKA

Moderator: Doc. dr Bojana Marković

Koje su **asocijacije** na temu osnaživanje nastavnika?

Lični razvoj, osećaj sopstvene kompetencije, odsustvo straha, preispitivanje sopstvenih uloga, (samo)evaluacija, samorefleksija, podrška, povratna informacija, (samo)odgovornost, horizontalno učenje, doslednost, motivacija.

Na pitanje **ŠTA** može da nas osnaži dobili smo različite odgovore - povratna informacija koja je pozitivna od učenika, roditelja, kolega; uspesi učenika; evaluacija učenika treba da bude češća; edukacija, usavršavanje, priznanje, nagrada za rad, podrška od strane kolega od svih aktera vaspitno-obrazovnog sistema, podrška organa upravljanja, lokane samouprave. Pored navedenog nastavnike najviše osnažuje i: timski rad, zajednički rad na istom zadatku pojedinaca koji su sami birali da budu aktivni na tom zadatku, razmena iskustava, produkti rada i rezultati; pozitivna pedagoška klima, jasni ciljevi u planiranju svih procesa u školi, uspešnija tranzicija na svim nivoima vaspitno-obrazovnog rada, veći broj sastanaka u vrtićima i školama.

Pokazatelji osnaživanja su brojni, a neki od njih su ishodi koji su ostvareni u procesu učenja, srećni nastavnici i učenici, učenici i nastavnici koji uspešno komuniciraju, dobro funkcionisanje školskih timova, visoka motivacija nastavnika za usavršavanjem i napredovanjem.

Postavlja se pitanje, **KAKO** realizovati osnaživanje? Načini realizovanja osnaživanja mogu biti: kontinuitet usavršavanja i ličnog razvoja, međunarodne razmene, projekti, iskustveno učenje, kontinuirana razmena iskustava, diskusije, mogućnost napredovanja - sticanje zvanja spoljnog saradnika ili nekog drugog zvanja; razvijati motivaciju spoljašnju i unutrašnju; jasniji koraci u planiranju, kvalitetnije vođenje dokumentacije; kvalitetnije vrednovanje i samovrednovanje; timbilding ili druge zajedničke aktivnosti zaposlenih kao način podrške u kreiranju podsticajne klime.

Podrška u osnaživanju nam je svima neophodna, nju možemo tražiti na različitim mestima i od različitih ljudi. Resursi **KO**ji nam mogu pružiti podršku su: kolege, učenici, roditelji, organi vlasti, mediji, lokalna zajednica, različite organizacije i udruženja građana, stručnjaci iz naše oblasti, fakulteti inicijalnog obrazovanja nastavnika, vaspitača, pedagoga.

2. sesija
GLAS UČENIKA - KOJE SU MOGUĆNOSTI VEĆE PARTICIPACIJE?
Moderator: Doc. dr Bojana Perić Prkosovački

ŠTA?

ŠTA TREBA OMOGUĆITI DA SE ČUJE GLAS UČENIKA?

KAKO I KADA?

KAKO I KADA REALIZOVATI AKTIVNO UČEŠĆE ODNOSNO PARTICIPACIJU UČENIKA?

KO?

KO MOŽE BITI PODRŠKA PRILIKOM PARTICIPACIJE?

2. sesija - GLAS UČENIKA – KOJE SU MOGUĆNOSTI VEĆE PARTICIPACIJE?

Moderator: doc. dr Bojana Perić Prkosovački

Koje su prve **asocijacije** na pojam participacija?

Aktivno učešće, prilika, doprinos, samostalnost, odgovornost, buđenje, zagrevanje, uključivanje, uvažavanje, mogućnost za izražavanje kreativnosti, davanje konstruktivnih predloga, donošenje odluka, otvorenost nastavnika, saradnja u odeljenju, inicijativa učenika, osluškivanje potreba, relacijaski autoritet, slušanje, kreiranje okruženja.

ŠTA? Glas učenika se čuje kad uvažavamo sposobnosti, interesovanja i mogućnosti učenika. Kada sagledamo bogatstvo različitosti u odeljenju i kada pojedinca posmatramo kao jedinstven sklop individualnih karakteristika, možemo očekivati veću participaciju učenika u odeljenju. Participacija učenika u odeljenju se obezbeđuje ukoliko imamo poverenja i ako učenici veruju u svoje sposobnosti. Poverenje bi trebalo da se neguje prema samo sebi, učenici između sebe, nastavnika prema učeniku i učenika prema nastavniku. Poverenje bi trebalo da bude univerzalna vrednost.

Učenicima je potrebno da osećaju da pripadaju, da su sposobni, da imaju više odgovornosti, da imaju podršku i razumevanja odraslih koji imaju prema njihovim potrebama. Jedna od istaknutih karakteristika dece i mladih (ne bi trebalo isključiti ni odrasle) je radoznalost i potreba za igrom i zabavom.

KAKO? Zašto je teško da kreiramo proces učenja kao zabavu i igru? Tokom aktivne participaciju dece i mladih u odeljenju i u procesu učenja, učimo ih da formiraju bliske međuljudske odnose, osnažujemo ih da osećaju da vrede i da su korisni drugima. Razvojni pristup u radu sa mladima definiše jasno korake koji obezbeđuju veću participaciju učenika: obezbedimo prvi valjan kontakt, negujemo druženje, podstičemo redovno učestvovanje, uključujemo svakog, podržavamo inicijativu i podržavamo samostalnu organizaciju i na kraju podržavamo vođstvo učenika u svakodnevnim aktivnosti u odeljenju.

KO? Veću participaciju mogu da pomognu i podrže roditelji, učitelji, nastavnici, saradnici, pojedinci i ostale relevantne institucije, ali je potrebno je da je uvek učenik uračunat u formulu rada u odeljenju ili školi.

3. sesija
KAKO GRADITI DOBAR ODNOS SA RODITELJIMA?
Moderator: Snežana Šćiban

MOĆ ILI NEMOĆ AUTORITETA NASTAVNIKA DANAS?

ŠTA?

ŠTA JE POTREBNO ZA GRAĐENJE ODNOSA SA RODITELJIMA?

KAKO I KADA?

KAKO I KADA MOŽEMO GRADITI KVALITETAN ODNOS SA RODITELJIMA?

KO?

KO JOŠ MOŽE BITI PODRŠKA U GRAĐENJU ODNOSA SA RODITELJIMA?

KO INICIRA GRAĐENJE ODNOSA?

3. sesija - KAKO GRADITI DOBAR ODNOS SA RODITELJIMA?

Moderator: Snežana Šćiban, master pedagog

Koje su prve **asocijacije** za dobar odnos sa roditeljima?

Međusobno uvažavanje, dobra komunikacija, partnerstvo, poverenje, razumevanje, zajednički tim, kontinuitet, zajednički cilj.

ŠTA je potrebno za građenje odnosa sa roditeljima?

Za građenje dobrih odnosa sa roditeljima je potrebna dobra komunikacija između nastavnika i roditelja u kojoj su veoma važni iskrenost i otvorenost. Kontinuitet u ovim odnosima je važan, na taj način se gradi poverenje koje je potrebno da negujemo kao vrednost u svakom odnosu koji gradimo. Za građenje partnerskog odnosa nastavnika i roditelja potrebno je uzajamno poštovanje, razumevanje, dobro poznavanje porodične situacije porodice učenika od strane nastavnika, postavljanje zajedničkog cilja, aktivno učešće roditelja i uključenost roditelja u različite aktivnosti u školi.

KAKO I KADA možemo graditi kvalitetan odnos sa roditeljima?

Partnerski odnos roditelja i nastavnika se razvija i gradi na različite načine, putem kanala koji su nam svima lako dostupni. Iz tog razloga je komunikacija putem mobilnih telefona (Viber grupe) najčešća, uz poštovanje privatnog vremena. Iako je ovaj vid komunikacije efikasan, ipak bi akcenat trebalo staviti na druge vidove komunikacije. Za građenje dobrih odnosa nastavnika i roditelja možemo organizovati kreativne radionice, tematske roditeljske sastanka, individualne razgovore, otvorena vrata u školi, zajedničke neformalne aktivnosti.

KO još može biti podrška u građenju odnosa sa roditeljima? ko inicira građenje odnosa?

Kako bi se gradio dobar odnos sa roditeljima, velika podrška mogu biti stručni saradnici u školi, svi iz okruženja učenika(bake, deke, sestra, brat…), predstavnici različitih institucija, odnosno svi oni koji imaju iskrenu želju da pomognu. Iako iskustvo pokazuje da je inicijativa za građenje odnosa na strani nastavnika, ipak inicijativa treba da bude podjednaka kako bi odnos roditelja i nastavnika bio partnerski.

4. sesija
KONSTRUKTIVNO REŠAVANJE KONFLIKTA
Moderator: Sanja Rista Popić

ŠTA?

ŠTA JE VAŽNO PRILIKOM REŠAVANJA KONFLIKTA?

KAKO I KADA?

KAKO I KADA MOŽEMO KONSTRUKTIVNO DA REŠAVAMO KONFLIKTE?

KO?

KO MOŽE BITI PODRŠKA U REŠAVANJE KONFLIKTA?

4. sesija - KONSTRUKTIVNO REŠAVANJE KONFLIKTA

Moderator: Sanja Rista Popić

Koje su prve **asocijacije** na reč "konflikt"?

Razlika u mišljenju, izazov i rešenje, sukob i nerazumevanje, nesporazum, nepoštovanje, nepoverenje, različitost, disbalans, pogrešna uverenja, predrasude, nasilna komunikacija, visoki ton.

ŠTA je važno prilikom rešavanja konflikta?

Prilikom rešavanja konflikta važno je osvestiti koji je uzrok problema i voditi računa o cilju postupanja. To je, pre svega, rad na zajedničkom prevazilaženju nastale situacije umesto utvrđivanje krivice. Kada su učenici u otvorenom konfliktu i postupaju u afektu potrebno je da se odmah prekine sukob, da se učesnici najpre umire, dovedu u smireno emocionalno stanje. Ukoliko je u pitanju bilo kakvo verbalno ili fizičko nasilje prekidamo ga odmah i umirujemo situaciju. Ukoliko je tenzija i dalje visoka te trenutno ne postoji kapacitet za saradnju, potrebno je napraviti vremensku distancu.

U toku rešavanja konflikta usmeravamo pažnju na ličnu odgovornost svakog pojedinca za ponašanje i angažman u postizanju konstruktivnog ishoda. Motivišemo učesnike da se konflikt razreši jer je to u najboljem interesu obe strane. Pružamo empatiju. Vodimo računa da se međusobno čuju potrebe i osećanja obe strane, da se vodi dijalog, staramo se o tome da obe strane imaju priliku da se izraze, da budu saslušane, da međusobno čuju različitu perspektivu. Angažujemo obe strane u konfliktu da daju svoj predlog za rešenje nastale situacije. Konstruktivan pristup rešavanju konflikata uključuje definisanje jasnih pravila u komunikaciji i staranje se da se ona poštuju. Prilikom ophođenja koristimo "Ja" rečenice, poštujemo različito viđenje situacije.

Kada su u pitanju konfliktne situacije između učenika i nastavnika potrebno je da se vodi računa o poziciji moći, nejednakim pozicijama. Nadalje, da se obezbedi osećaj sigurnosti, zaštićenosti, odnos poverenja u situacijama kada postoji strah učenika od iskrenog izražavanja. Voditi računa o poverljivosti informacija. U nesuglasicama među učenicima, potrebno je imati u vidu kontekst - status učesnika u konfliktu u odeljenju, pojedinačnim pozicijama unutar grupe i međusobnim vršnjačkim odnosima. Nakon prevazilaženja konflikta i uspostavljanja dogovora za ubuduće potrebno je da se situacija i dalje prati, da se obezbedi protok informacija i uvremenjena povratna informacija.

KAKO I KADA možemo konstruktivno da rešavamo konflikte?

Kada primetimo da postoji tenzija ili dobijemo informaciju da je u toku konflikt među pojedinim učenicima koji negativno utiče na atmosferu tokom časa potrebno je da se interesujemo, pokrenemo to pitanje i proverimo da li su naše sumnje opravdane. U zavisnosti od prirode prikupljenih informacija potrebno je da se razredni starešina uključi i pokaže inicijativu za razrešenje nastale situacije (individualno ili u odeljenju tokom ČOS-a kako bi se prevenirala eskalacija).

Ono što puno može da pomogne jeste da u školi postoji vršnjački medijator koji je posebno obučen za postupanje u konfliktnim situacijama. Stoga bi bilo važno inicirati realizaciju edukacija u oblasti vršnjačke medijacije za zainteresovane učenike u starijim odeljenjima. Teme koje se odnose teorijske osnove konflikta (npr. tipovi konflikta, faze, metode i tehnike rešavanja) mogu biti obuhvaćene na časovima građanskog vaspitanja. Takođe, neki vid mini istraživanja uzroka nastalog konflikta može biti i predmet vršnjačke horizontalne razmene, kroz timski rad, projekat i prezentacije.

Ukoliko je atmosfera u školi ili odeljenju takva da se primećuje visok intenzitet konfliktnih situacija, da je prisutna visoka frekventnost potrebno je da se na nivou škole ili odeljenja utvrdi preventivni plan mera - da se realizuju radionice, seminari i obuke u oblasti konstruktivnih pristupa rešavanju konflikata, kako za nastavnike, tako i učenike.

KO može biti podrška u rešavanju konflikta?

Pedagoško-psihološka služba škole koja je upoznata i sa važećim procedurama, protokolima. Medijatori u rešavanju konflikata mogu biti i pojedinci - vršnjaci, učenici viših razreda, učitelji, nastavnici, razredne starešine koji su dodatno edukovani u ovoj oblasti. Podrška može biti i obučen vršnjački tim koji je prošao određen vid edukacije i koji ima nastavnike - mentore koje ih vode. U zavisnosti od uzrasta učenika i tipa konflikta, ponekad velika podrška može biti treća “neutralna”, objektivna strana koja se tu zatekne, koja je dobronamerna, nije direktno uključena u konflikt i shodno tome ne zauzima ničiju stranu. To pored učitelja i nastavnika mogu biti i drugi zaposleni (npr. služba obezbeđenja, spremačice, kuvarice...). Van škole to mogu biti roditelji koji će sa svojom decom razgovarati, koji će ih čuti, saslušati, razumeti i pomoći im da prevaziđu nastalu situaciju.

Kada je u pitanju konstruktivan pristup rešavanju konflikata potrebno je raditi kontinuirano i na povezivanju sa lokalnom zajednicom - uspostaviti saradnju sa dostupnim mrežama, savetovalištima, kancelarijama za mlade, institucijama, organizacijama koje se posebno bave ovom tematikom u svom delokrugu rada. Takođe, informisati učenike o aktuelnim platformama koje su dostupne preko interneta (npr. platforma „Čuvam te”).

ZAKLJUČCI OKRUGLOG STOLA „MOĆ ILI NEMOĆ AUTORITETA NASTAVNIKA DANAS?“

Uvodničar okruglog stola (pedagog, doktor nauka metodike nastave) je istakla da nam svake godine dolaze drugačija deca. Ukazala da se kolege u školama pitaju: „*Kakva je ova nova generacija, posebno posle korone, ništa ne znaju, ni da sede u klupama, ni da poštuju red, ni da poštuju odrasle... Nisu zainteresovani…Ništa ih ne zanima. A… svi drže telefon 24 sata u rukama“.* Nastavnici umeju da kažu da učenici više ne slušaju odrasle. Poslušnost. Prošlo je vreme kada je poslušnost bila uslov za odrastanje i zrelost. Ugled, dostojanstvo, moć i vlast su pojmovi koji su u osnovi reči autoritet. Neki autori kažu da je autoritet oblik moći koji je legitiman. Još se može pročitati da je autoritet razlika onih koji uživaju poštovanje i onih kojih ne uživaju poštovanje. Možemo da imamo moć ali ne i poštovanje.

U pedagoškom konceptu autoriteta savremenog nastavnika izlagač okruglog stola(doktor nauka pedagogije) je naglasila da je autoritet važan pojam u vaspitno-obrazovnim sistemima u svim vremenima i društvenim kontekstima. Savremenu školu i današnje okolnosti karakterišu brojne promene, a jedna od njih je i uloga nastavnika i učenika tokom vaspitno-obrazovnog procesa, ali i nastavnog procesa u školskom okruženju. Savremena pedagoška literatura autoritet ne dovodi u vezu sa moći, već je to kompleksan skup društvenih odnosa u školi i odeljenju, a izražava se različitim interakcijama između učenika i nastavnika. Postoje različiti pristupi u pedagoškom konceptu shvatanja pojma autoriteta nastavnika. Najčešće je to podela na tradicionalni pristup, progresivni pristup i pristup relacijskog autoriteta (autoriteta odnosa).

Drugi izlagač (nastavnik predmetne nastave) na okruglom stolu je pojam autoriteta predstavila iz ugla nastavnika kroz rezultate realizovanog istraživanja za potrebe okruglog stola i naglasila da se od nastavnika danas očekuje da uspešno vodi nastavni proces, da poseduje temeljno znanje o predmetu koji predaje kao i da ima visoke pedagoške kompetencije te kvalitetan odnos sa svojim učenicima. Za ispunjenje tih očekivanja, autoritet se smatra ključnim aspektom svakog uspešnog nastavnika. Uspešan odnos se najbolje gradi otvaranjem prostora za participaciju tj. slušanjem i uvažavanjem onoga što dolazi od dece; npr. u planiranju projektnih aktivnosti, poći od interesovanja i potreba deteta, kreirati okruženje u kome učenici mogu da komentarišu, predlažu, sami pripreme neki materijal za čas.

Naredni izlagač (psihoterapeut) naglašava da „krizu autoriteta“ u školstvu u ovom kontekstu, znači svest da stari modeli ne funkcionišu i da ih treba prilagoditi, redefinisati.

Predlaže „formulu“ za građenje ličnog autoriteta, čiji je prvi korak spoznaja u promeni od bespomoćnosti koja nas preplavljuje kada iznova radimo nešto što ne daje rezultate ka aktivnom učestvovanju i odgovornom upravljanju odnosima, odeljenjem, svojim poslom generalno. Ovom spoznajom prelazimo iz stanja preplavljenosti u stanje aktivnog kreiranja, odgovornosti i donošenja odluka.

Izlagač okruglog stola (nastavnik razredne nastave, učitelj) nas je podsetila da dete prošlog veka, dete sadašnjeg veka, a i dete svakog narednog veka, je ono koje voli životinje, voli da mu se pročita bajka ili priča, voli zagrljaj, originalnu čestitku za rođendan, voli da se igra, voli pohvalu, lepu reč, jasna očekivanja, dogovaranja, rad u timu ili grupi, voli prirodu, želi da bude uspešno, prihvaćeno, podržano. Voli da bude u pokretu, da ispituje, isprobava, da konstruiše, da stvara. Voli da priča i pouči nekog o onome što zna iz ličnog iskustva, voli anegdote, neobične pojave, neočekivane zaključke u ogledima i eksperimentima. Voli da se smeje i da se zabavlja. Voli pesmu i ples. Voli da bude aktivno. Upravo to što deca vole su univerzalne ljudske vrednosti.

dr Otilia Velišek-Braško

Koordinator okruglog stola

PRILOZI

ČLANSTVO u Pedagoško društvo Vojvodine

Pedagoško društvo je dobrovoljno udruženje radno aktivnih i penzionisanih, zaposlenih i nezaposlenih diplomiranih pedagoga, odnosno profesora pedagogije i studenata i ostalih koji stručno i naučno proučavaju obrazovanje i vaspitanje koji doprinose ostvarivanju ciljeva i zadataka Pedagoškog društva.

Članovi Pedagoškog društva mogu biti REDOVNI, PRIDRUŽENI i POČASNI.

Redovni članovi su radno aktivni, zaposleni i nezaposleni diplomirani pedagozi, odnosno profesori pedagogije i studenti.

Pridruženi članovi su stručnjaci iz oblasti obrazovanja i vaspitanja koji su zainteresovani da učestvuju u aktivnostima Pedagoškog društva. Izuzetno, pridružen član može postati redovan ukoliko svojim radom i ugledom doprinosi razvoju Pedagoškog društva.

Zvanje počasnog člana se utvrđuje na osnovu izuzetnih zasluga i doprinosa pojedinca za unapređivanja rada Pedagoškog društva.

Uplatom članarine i popunjavanjem elektronske pristupnice, svaki član Pedagoškog društva dobija članski broj na osnovu koje koristi predviđena prava.

Članstvo u Pedagoškom društvu Vojvodine vam omogućava:

- da se pridružite mreži članova Društva i povežete se sa kolegama;
- da imate redovan pristup informacijama o aktuelnim dešavanjima;
- da koristite pogodnosti kao student ili fizičko lice možete da pohađate seminare, stručne skupove, konferencije, tribine i sve druge aktivnosti u organizaciji Pedagoškog društva Vojvodine po umanjenim cenama od 50%; kao zaposleno lice u ustanovi, koja je član Pedagoškog društva Vojvodine, možete profesionalno da se usavršavate po umanjenim cenama od 20%, po osobi;
- da dobijate potvrde i uverenja kao dokaz o aktivnostima u okviru rada Društva;
- da uspostavite saradnju sa Društvom - da svojom aktivnom podrškom doprinosite vidljivosti rada vaše ustanove u razvoju organizacije, na teritoriji Autonomne pokrajine Vojvodine (kroz status edukatora, partnera, domaćina, organizatora, sponzora, saradnika u realizaciji aktivnosti uživo i onlajn itd.);

- da učestvujete u radu Pedagoškog društva, u svim oblicima njegovog organizovanja i delovanja;
- da se pridržavate statuta i odluka Skupštine;
- da promovišete, afirmišete, unapređujete autonomiju i integritet profesije pedagoga;

PRETPLATA na časopis „Pedagoška stvarnost“

Na osnovu mišljenja Ministarstva za nauku, tehnologiju i razvoj Republike Srbije, br. 413-00-413/2002, časopis „Pedagoška stvarnost“ ima karakter publikacije od posebnog interesa za nauku. Izdavanje publikacije realizuje se u suizdavaštvu sa Katedrom za pedagogiju Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, uz podršku Pokrajinskog sekretarijata za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine - nacionalne zajednice. Časopis se izdaje godišnje u najmanje dva, a najviše četiri broja.

Godišnjom pretplatom na časopis “Pedagoška stvarnost”:

- Bogatite stručnu literaturu i biblioteku ustanove;
- Stičete redovan, kontinuiran uvid u stručne tekstove i rezultate aktuelnih pedagoških istraživanja;
- Kao ustanova obezbeđujete dostupnost stručne literature zaposlenima, čime unapređujete kvalitet vaspitno obrazovnog rada u ustanovi;
- Dobijate mogućnost konkurisanja za objavljivanje stručnog rada u časopisu;
- Pomažete razvoj naučno istraživačke delatnosti u oblasti pedagogije;
- Štitite, unapređujete autonomiju i integritet profesije pedagoga;

Prema Odluci o cenovniku za godišnju članarinu (broj 39/2021), iznos **GODIŠNJE ČLANARINE** prema kategorijama je:

a) Studenti 1.500,00 din
b) Fizička lica 2.000,00 din
c) Pravna lica 3.500,00 din

Iznos **GODIŠNJE PRETPLATE NA ČASOPIS "PEDAGOŠKA STVARNOST"** prema kategorijama je:

a) Studenti 1.500,00 din
b) Fizička lica 2.000,00 din
c) Pravna lica 4000,00 din

Iznos **PAKETA (ČLANSTVO+PRETPLATA)** je:

a) Studenti 2.500,00 din
b) Fizička lica 3.500,00 din
c) Pravna lica 6500,00 din

NAPOMENA: Članarina i pretplata važe godinu dana od datuma uplate i nakon isteka se obnavljaju.

Instrukcije za uplatu

Svrha uplate: Naziv (npr. "*Godišnja članarina*", "*Godišnji paket*")
Iznos za uplatu: Prema kategoriji u tabeli
Uplatilac: Vaše ime i prezime | Naziv ustanove
Primalac: Pedagoško društvo Vojvodine, Novi Sad
Račun primaoca: 340-2095-47

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

371.213-021.53(048.3)
STRUČNI skup – Okrugli sto Budi deo rešenja: Moć ili nemoć autoriteta nastavnika danas?

Sveska sažetaka [Elektronski izvor] / Stručni skup – Okrugli sto Budi deo rešenja: Moć ili nemoć autoriteta nastavnika danas? ; [urednice Bojana Perić Prkosovački, Otilia Velišek-Braško, Bojana Trivunović]. - Novi Sad : Pedagoško društvo Vojvodine (2022)

Način pristupa (URL): https://www.pedagoskodrustvovojvodine.edu.rs/wp-content/uploads/2022/10/Sveska-sazetaka_Okrugli-sto_Budi-deo-resenja-Moc-ili-nemoc-autoriteta-nastavnika-danas.pdf- Opis zasnovan na stanju na dan 25. 10. 2022. - Nasl. sa naslovnog ekrana. - Elektronski dokument u PDF formatu dužine 36 str. - Bibliografija uz svaki apstrakt.

ISBN 978-86-84367-75-6

a) Наставници -- Ауторитет -- Апстаркти

COBISS.SR-ID 78366473